

Д-Р ПЕТЬО БОШНАКОВ: ЛОЗЯТА В БЪЛГАРИЯ НАМАЛЯХА ОТ 1.6 МЛН. ДКА ДО 300 000 ЗА 20 ГОДИНИ

Д-р Петьо Бошнаков е председател на „Национално сдружение на българските лозари“, собственик на 1500 дка винени лозя и винарска изба. Главен асистент в Икономически университет – Варна, катедра „Международни икономически отношения“. Доктор по международна икономика. Автор на над 10 статии в областта на лозарството и европейските програми и фондове.

- Г-н Бошнаков, на 18 март т.г. се учреди „Национално сдружение на българските лозари“, на което Вие сте председател. С какъв профил са вашите членове и каква част от лозарския бранш представлява Вашата организация? Какви са целите на НСБЛ?

- Нашата организация е обединение на всички лозари – производители на винено и десертно грозде, пепиниеристи, както големи и малки фирми, така и земеделски стопани, доказани учени в областта на лозарството от университети и институти като проф. д.н. Венелин Ройчев, доц. д-р Светла Янчева и доц. д-р Ангел Иванов от Аграрен университет, гр. Пловдив, проф. д-р Иван Пачев, проф. д-р Мирослав Иванов и гл. ас. д-р Даниела Цветанова Димитрова от Института по лозарство и винарство в Плевен, гл. ас. д-р Десислава Тотева от Института по аграрна икономика, проф. д-р Кирил Попов от Лесотехнически университет. Изобщо лозари от всички региони на страната. Ние сме сплав на производители и наука. Защото само заедно ще успеем. На сайта ни lozari.bg всеки може да се запознае с целите ни, устава, управителния съвет, членовете и т.н. **Но най-важната ни цел е да спасим лозарството в България, защото то умира.** Всяка година се изкореняват и изоставят безвъзвратно десетки хиляди декари лозя. Ние всеки ден получаваме нови молби за членство при нас. Само за последните 3 дни са постъпили молби от лозари с над 4000 дка лозя. Това означава, че колегите виждат в нашето обединение последен шанс да се спаси това, което е останало.

- България е страна с дълги традиции в лозарството, притежаваме ли днес предимство с този факт пред останалите балкански и европейски държави?

- Предимство с опит в исторически план имаш, когато си поставен на една писта с останалите. Но когато българските лозари сме в условията на конкурентен свободен европейски пазар, където няма вносни мита и няма как държавата да те защити, няма ДДС при вноса на грозде от другите европейски страни, което е субсидирано и често е с отрицателна себестойност, то нямаш никакъв шанс, още по-малко – предимство. **Знаете ли, че виненото грозде е единствената култура, за която в България няма национално доплащане? Единствената, подложена на геноцид.** Двадесет и няколко лева е цялата субсидия, която ние лозарите

получаваме на декар лозе. При положение, че за създаването на един декар лозе с капково напояване са необходими около 6000 лв. без ДДС, за отглеждането му, без да включваме брането, са необходими още 400-500 лв., брането, товаренето, опазването от скорци и прочие са още 20 ст. на килограм. След което през последните няколко години изкупната цена на едро спадна до 40-60 ст. на килограм. За последните 20 години изкупните цени са паднали от средно 80-90 ст. на 40-50 ст., въпреки намаления обем на произведеното грозде на пазара и при увеличени производствени разходи за лозарите в пъти за този период. Поставени сме в ситуация да сме удовлетворени, ако загубите ни на декар са в рамките на 200 лв. с единствената цел да запазим тези дългогодишни насаждения и вложените усилия и инвестиции в създаването им. Всички останалите култури получават национално доплащане, което съчетано с европейските директни субсидии покрива 40-50% от преките им разходи. **Което какво означава? Означава, че отрасълът върви към пълно унищожение. Факт е, че всички останали европейски страни дофинансират този отрасъл, за да запазят неговата конкурентоспособност и традициите си в сектора.**

- В сайта на сдружението Ви е публикувана статистика на общите декари реколтирани винени лозя. Какво се случи през последните двадесет години, за да намалее общата площ от 1 600 000 декара до 300 000 декара през 2020 г.? Реалистично ли е това намаление от близо пет пъти и половина.

- Повече от реалистично е. Само за последните 20 години реколтираните винени лозя са намалели от 1 600 000 дека до 300 000 дека. Това само по себе си говори каква е тенденцията. **Ако продължава по този начин, до 10 години ще останат лозя само за снимка.** Сами може да продължите тази геометрична прогресия и да установите какъв ще е крайният резултат. България започна да загубва и традициите си в този отрасъл. Научната общност, насочена към сектора, е поставена във финансов недостиг от десетилетия. Опитните станции по лозарство са пред разпад, а традициите да се стимулира обучението на млади хора в лозарство и винарство са далечни спомени.

- Ние сме свикнали да казваме, че в бизнеса „пазарът“ решава всичко. Не е ли „пазарът“ единственият фактор, който да реши колко декара следва да се отглеждат в дадена страна, какви да бъдат цените съответно на гроздето и виното, както и колко конкурентен може да бъде един бранш на националната и световна сцена?

- Разбира се, че пазарът решава всичко. В цяла Европа гроздето се субсидира. И то много сериозно. **Ние сме на последно място в Европа, не само в ЕС по субсидии в лозарството. Просто е позорно и срамно.** Когато получаваш нормална субсидия от 400 лв. на декар, съотносима с финансирането на разходите в останалите земеделски култури и същевременно съпоставима с финансирането в останалите европейски страни, са не 20-30 лв. както сега, то себестойността на гроздето ти е ниска. Като е ниска, тогава и цената е конкурентна. Тогава винопроизводителите получават ниска себестойност на виното и също са конкурентни на европейския пазар. А сега нашите винопроизводители се принуждават да купуват евтино вино от другите европейски страни. Което е по 30 и под 30 цента на литър, защото е направено от субсидирано грозде. Това е. Гроздето е суровината, виното е крайният продукт, който внася добавената стойност. Нещата са взаимосвързани. **Затова в другите европейски страни лозарството процъфтява, а у нас загиба.**

- Гроздето, произведено в България, къде основно се реализира? Българските изби предпочитат ли повече родното производство или внасят грозде от нашите съседни страни?

- Предпочитат родно поради безспорно по-добрите му качества и уникалността на вкуса от българския тероар, но ако го купят на 40-50 ст. на килограм. Много често лозарите се принуждават и на много по-малко. На 30-35 ст., защото няма на кого да го продадат, а гроздето е изключително нетрайна стока и за да се получи качествено вино е необходимо да се уцели

точния момент. **Представете си дилемата на един лозар по време на гроздобер. Себестойността на гроздето му преди гроздобер е, примерно, 60 ст. на килограм.** Толкова е дал до този момент, когато би трябвало да получи възнаграждение за труда си. И единствената оферта за покупка на продукцията му е на 30 ст. Толкова, колкото ще даде да го опази от скорци, набере и натовари на камиона. И какво да прави. Да го подари ли, да го остави ли? **А в същото време на борсата пристига грозде от Гърция, Македония и Румъния закупено на 30 ст.** Няма пазари на грозде с регламентирани минимални цени, няма никаква защита. Та реализацията на българското грозде е само в България. На дребно, на търговци и на винарни. Никакъв шанс за износ.

- **Субсидиите от ЕС, свързани с лозарския бранш успява ли да ви помогне да бъдете по-конкурентоспособни спрямо другите страни в ЕС и Европа като цяло? Съществуват различни мерки, свързани с Вашия бранш: национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор, закупуване на машини, застраховане на реколта, изграждане на изби др. Лозарският бранш успява ли пълноценно да се възползва от тези програми?**

- Субсидия от двадесет и няколко лева изобщо не искам и да коментирам. Тя е по-скоро да ни напомня колко унижително е отношението към нас. Държавата не прави разлика дали гледате лозе, изискващо най-много ръчен труд в сравнение с всички земеделски култури, или имате пасище. Каква конкуренция и с кого? **В съседните страни субсидията е по няколко направления. Национална, например. Ние нямаме дори такава. Представяте ли си? От социалното министерство под форма на покриване на част от осигуровки и заплати? Нищо! Помощи за препарати и торове? Няма! Стимул за продадено количество грозде на местни винарни – не! А при съседите и другите европейски страни субсидиите кумулативно по всички направления могат да стигат до 1 000 лв. на декар.** Е как да си конкурентен с твоите тридесетина лева? Възможност да си купиш лозарска техника? Пак – не! Вместо по мярка 4.1. да има отделен прием за такава техника. Защото няма иначе да имаш точки в „ранкинг“ системата, понеже виненото грозде не се води плод. Сега просто няма по коя програма да го направиш. А що се отнася до националната програма проблемът е отново в това как се прилага. **От Брюксел казаха миналата година, че нямаме методология. Да си направим. Направихме ли? Не.** Свалихме цените, за да покажем, че нещо се прави. Например, за капково напояване – няколко пъти. **И резултатът е, че тази подмярка спря да работи, няма бенефициенти за нея.** Сега има „събиране на реколтата на зелено“. Липсва в институциите актуална информация за реалните разходи на декар лозе, респективно финансовата помощ е малка и пак няма да има желаещи да участват. Недомислени предложения. Например, ако си сменил конструкцията на лозята си преди две години или си направил капково напояване, не можеш да участваш по мярката. Защо? Какво отношение има това към гроздето? **В европейския регламент такова ограничение няма. Но в нашата наредба има.** И поради това недоглеждане, което може и да е умишлено, няма да има кой да участва. А мярката е добра по принцип, защото тази година винарните получават по 77 ст. на литър за кризисно съхранение на вино. **Тоест, тези винарни, които се възползват, няма да могат да си продават виното 11 месеца.** И на кампания няма да купуват грозде. А парите уж са за подпомагане на лозарите. И като мярка „събиране на реколтата на зелено“ не сработи поради нарочно създадени пречки, хайде парите да отидат за нещо друго. **Това е проблемът.** Иначе програмата за реструктуриране и конверсия е принципно добра. И може да работи идеално, ако има воля за това. Това е единственият шанс през последните години за обновяване на лозята и за реални инвестиции в лозарския бранш. Но нека не бъркаме възможността за инвестиране при обновяване и модернизиране с реалностите и трудностите за отглеждане на лозята. **Вчера (петък) изпратихме писмо на министър Танева с молба да включи представители на сдружението в работните групи, разглеждащи въпросите на лозарството. Защото ние сме лозарите, не хората в кабинетите, нали? Ние знаем какво ни трябва. Ако министър Танева бързо удовлетвори молбата ни, значи има воля за промяна. Ако ли не, то е ясно.**

- **Как оценявате политиките на национално ниво? Обръща ли правителството достатъчно внимание на вашия бранш и получавате ли достатъчно реална подкрепа?**

- Ако някой ни обръщаше внимание, нямаше да правим сдружение. То е просто. Например миналата година инициирахме срещи с представителите на институциите, от които зависи лозарската политика. Дойдоха, видяха и докладваха в София за ситуацията. В резултат на многобройни срещи и участие на парламентарни комисии, след безпрецедентно обединяване в сектора поради нетърпимата ситуация се отпусна минимална подкрепа de minimis за първи път, в която бе крайно недостатъчна на фона на огромните загуби, които претърпахме поради ниските изкупни цени, съчетани с неблагоприятни климатични условия и ниски добиви след засушаването. А ние изнемогваме. **Изкореняват се и се изоставят всеки ден лозя. В момента колегите не могат да започнат резитба.** Непоносимостта на ситуацията в сектора в цялата страна ни принуди да инициираме това обединение. Трябва да защитим интересите си. **Как никой не проумя следната причинно-следствена връзка: когато субсидираш гроздето, себестойността му е ниска, цената също, но с печалба за гроздопроизводителите, тогава виното е с ниска себестойност, нашите винарни изнасят истинско вино на конкурентна цена, отварят се пазари, всичко работи и всички печелят.** Плащат се осигуровки, работниците получават по-високи възнаграждения, покупателната им способност се увеличава, употребяват повече, влизат косвени данъци в хазната, гроздопроизводителите и винарите, печелейки, плащат корпоративен данък, има висока заетост и облекчаване на бюджета откъм социални помощи. **Как никой досега не проумя, че с едни 120 милиона лева на година целият отрасъл ще се спаси и ще се развива, а общите ползи за бюджета почти ще покрият тази сума.** Няма целенасочено държавническо мислене за проблемите в сектора. Да не говорим за политиката по отношение на висшите училища. **Вече няма кадри за лозарството. Не достигат. Защото младите виждат накъде отиват нещата.** А трябва пари и за научно-изследователска дейност. Ние в сдружението търсим варианти това да се промени. Нямаме си идея колко български сортове лози имаме. Десертни и винени. Студоустойчиви. Уникални. Плод на нашите учени. **Идват чужди компании и крадат генетичен материал. И няма кой да ги спре.** А ние като отидем в чужда пепинерия, не ни дават калем в джоба си да сложим.

- Има ли разлика в размерите на финансовите помощи, които получават българските гроздопроизводители в сравнение с колегите си в останалите страни в ЕС?

- Казах го вече. Несравнимо е. Не можеш да сравняваш 25 лв. с 500-1000 лв. Няма как. Ние сме на последно място в Европа. **Разликата в общите субсидии на декар между нас като последни и предпоследният в класацията, е повече от десет пъти.** Сродните ни организации от Испания, Франция, Румъния не могат да повярват, че нямаме дори национални доплащания. А уж сме приоритет.

- Каква е позицията на НСБЛ към тази разлика и как би могло да намалее тя, за да стане българският гроздопроизводител по-конкурентен?

- Само по един начин. С пари. С правилни политики. С работещи програми и мерки. С модернизация. С правене на политики от лозарите в съчетание с научния потенциал на страната в сектора.

- Освен факта, че България притежава стари традиции в лозарството, защо е важен този бранш за България?

- **Защото 25 000 души си изкарват прехраната в лозарството.** А само преди 20 години са били 80 000 души. **Защото сме социален отрасъл, защото задържаме населението в обезлюдяващите се селски райони. 25 000 декара лозя се гледат от 1 000 човека. Постоянно заети. А 25 000 декара пшеница се отглеждат двама трактористи с модерна техника.** Защото ние осигуряваме заетост. Намалява се обезлюдяването на селата. Нека не забравяме и значението на възраждащият се винен и лозарски туризъм. **Този сектор носи културна и емоционална стойност за всеки, който пряко или косвено се е докоснал до него. Той създава културни връзки и е повод за национална гордост.**